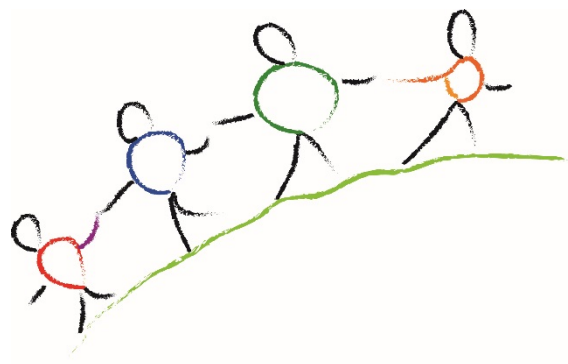

HANDLINGSPLAN

FÖR BARNES SPRÅK- OCH KUNSKAPSUTVECKLING
I HUDIKSVALLS KOMMUNS FÖRSKOLOR 2016 OCH FRAMÅT

Innehållsförteckning

Till samtliga medarbetare i förskolan	4
Ordlista och begrepp	5
Teoretisk bakgrund	8
Inledning	8
En språkutvecklande förskola	8
Begrepp	9
Modersmål utifrån fyra kriterier	9
Alla barns språkutveckling på ett eller flera språk.....	10
Interkulturellt förhållningssätt	11
Läroplan för förskolan, reviderad 2010	12
Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål	12
Checklista	13
Diskussionsfrågor	13
Modersmål	14
Modersmålsstöd	14
Läroplan för förskolan, reviderad 2010	15
Lärandeförvaltningens mål och verksamhetsidé samt förskolans prioriterade mål	15
Checklista	17
Diskussionsfrågor	17
Samarbete mellan föräldrar och förskola	18
Språkdomäner	18
Läroplan för förskolan, reviderad 2010	19
Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål	19
Användning av tolk	19
Tolkbokning	20
Checklista	21
Diskussionsfrågor	21
Språkutvecklande arbetssätt	22
Kognitivt utvecklande samtal	23
Läroplan för förskolan, reviderad 2010	23
Barns tillgång till alla uttrycksformer	23
Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål	23
Barns tillgång till lärmiljöer och det lärande rummet	24
Så stimulerar du barnets språkutveckling	24
Checklista	26
Diskussionsfrågor	26
Pedagogisk dokumentation	27

TRAS, Tidig Registrering Av Språk	27
Läroplan för förskolan, reviderad 2010. Kap 2:6 uppföljning, utvärdering och utveckling.	28
Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål	28
Arbetsverktyg för dokumentation och reflektion.....	28
Checklista	30
Diskussionsfrågor	30
Strategier för att stärka barns utveckling av sitt andraspråk	32
Inskolning.....	33
Tamburen i förskolan.....	33
Språkdomäner – syfte och instruktioner.....	34
Språkdomän: Inskolning förskola och hemmet	35
Språkdomän: Uppföljning - arbetslaget.....	38
Språkdomän: Dialog förskola och hemmet	40

Till samtliga medarbetare i förskolan

Många barn i förskolan använder fler än ett språk dagligen. Förskolan är viktig för varje barns språkutveckling. Förskolans arbete med språket har en avgörande betydelse för individens möjligheter till utbildning, arbete och social gemenskap. Förskolans arbete med barns olika språkliga och kommunikativa uttrycksformer är därför hörnstenarna i förskolans verksamhet och lägger också en grund för varje barns fortsatta läs- och skrivutveckling.

Arbetet med barns språkutveckling ska utgå från barnets individuella förutsättningar och behov. Förskolans uppdrag, enligt den nationella läroplanen för förskolan, är att sträva efter att varje barn bland annat utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra.

Viktiga faktorer i arbetet med alla barns olika språk i förskolan är personalens förhållningssätt och kunskaper om hur man kan ge barn som talar flera språk möjligheter att utveckla både svenska och sitt, eller sina, modersmål. Vårt arbete i förskolan innebär ständiga möten med människor av olika erfarenheter, etnisk tillhörighet, olika språk, livssituation och förutsättningar. Det innebär att vi ska vara medvetna om hur den egna kulturen påverkar det pedagogiska arbetet i förskolan då barn och att föräldrar ska mötas av ett interkulturellt förhållningssätt i förskolan. Barnens förutsättningar att utveckla alla sina språk påverkas i hög grad av attityder de möter och vilken språklig stimulans de får.

Arbetsgruppen som har utarbetat handlingsplanen har bestått av förskollärare, förskolechefer och verksamhetschef för förskola enligt följande:

- Marie Sahlen, förskollärare och Hasse Olsson, förskolechef vid Björkbergs förskola
- Magdalena Strandberg, förskollärare och Inger Graveleij, förskolechef vid Håstahöjdens förskola
- Lena Dahlin, förskollärare och Lena Stark-Mickelsson, förskolechef vid Humlans förskola

Handlingsplanen vänder sig till alla medarbetare som arbetar i förskolan och syftet med handlingsplanen är att förskolan ska främja alla barns språkutveckling. Planen är kopplad till förskolans nationella uppdrag enligt förskolans läroplan och tar sin utgångspunkt ur bland annat Skolverkets stödmaterial *Flera språk i förskolan*. Ett viktigt mål är att innehållet i handlingsplanen kan stärka medvetenheten om hur barns flerspråkiga utveckling kan stödjas i verksamheten samt ge underlag för diskussioner om den egna verksamhetens sätt att arbeta med flerspråkighet. Vi hoppas och tror att handlingsplanen bidrar till inspiration i det fortsatta viktiga arbetet i förskolan - att ge varje barn likvärdiga förutsättningar för en god språkutveckling, oavsett vilket språk barnet talar.

Vänliga hälsningar

Arbetsgruppen genom

Annika Gabrielsson
verksamhetschef förskola

Ordlista och begrepp

Begrepp

Individuell flerspråkighet – användning av flera språk i det dagliga livet

Institutionell flerspråkighet – en viss institution genomför sin verksamhet på fler språk än svenska

Tvåspråkigt – ett barn som talar två språk till vardags

Flerspråkigt – ett barn som talar fler språk än två språk

Modersmål utifrån fyra kriterier

Ursprung – de språk som barnet lärt sig redan från början

Kompetens – språkbehärskning

Funktion – språkets praktiska användning

Attityder – språk som barnet identifierar sig med och identifieras av andra

Andraspråksutveckling utifrån förskolans läroplan

”Förskolan ska medverka till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål”

”Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera och varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen”

Flerspråkighet - är en kompetens och inte en egenskap. Barns och föräldrars flerspråkighet handlar om en förmåga att kunna kommunicera med hjälp av fler än två språk

Språkmiljö – att förskolan erbjuder en bra språkmiljö är viktigt för barn oberoende av om de kommer från svensktalande eller icke svensktalande familjer. Alla barn som får tillräckligt med möjligheter att höra och tala svenska lär sig svenska oberoende av vilket deras modersmål är

Språk- och identitetsutveckling - hänger samman. En tumregel kan vara att det är utvecklande för barnen att deras erfarenheter uppmärksammas vilket i sin tur har relevans för deras fortsatta språkutveckling och välmående

Språkutveckling – Om man utgår från att barns språklärande alltid sker i samspel med andra mer erfarna språkare och i meningsfulla sammanhang kan förskolans personal stödja barns språkutveckling på samma sätt vare sig det är barnets första- eller andra språk

Kodväxling – sker när man använder flera språk i ett samtal eller i en replik. Vanligare hos personer som har en god språkbehärskning på de inblandade språken. När barn är i enspråkiga sammanhang som i förskolan måste barnet upptäcka och anpassa sig till det språk som råder där. Små barn som lär sig flera språk kodväxlar ofta vid ord de ännu inte kan på det ena eller det andra språket.

Leken som språklärande ingång – För att leken ska vara språkfrämjande krävs det att ett eller flera barn talar det aktuella språket eller att den vuxne fungerar som språkliga stötspelare i leken. Man ska inte underskatta barns användande av resurser som kropp, sång, nonsensljud och olika föremål för att skapa en fungerande lek. Fundera på hur den fysiska leken blir inkluderande för alla barn oavsett språk.

Språkdomäner – för barnet är det viktigaste hemmet och förskolan.

Förskolan och hemmet har ett så kallat register vilket betyder att det används en viss typ av språk som kallas för register. Exempel på det i förskolan är samling, högläsning, vila och utelek. Exempel på register i hemmet är godnattsagan med mormor och Bolibompa.

Agens – är ett begrepp som innefattar att ett barn kan inverka på sin egen utvecklings- och socialisationsprocess genom att barnet är aktivt och involverat i att skapa sig självt och sin värld. Forskning som visar hur barns delaktighet kommer till uttryck i förskola och det visar att barns agens utvecklas i förhållandet till olika faktorer såsom samhälleliga krav på anpassning till den institutionella kontexten, men även barns önskan att kunna delta i gemenskap och fungera och hantera omvärlden.

Språklig norm – barn tolkar förskolans språkliga norm som svensk och anpassar sitt språkval till den enspråkiga normen.

Modersmålspedagoger – kan hjälpa till med att överbrygga den språkliga klyftan mellan förskolan och hemmet. Finns inga modersmålspedagoger att tillgå kan personalen förklara begrepp som utgör förskolans register under sina samtal med föräldrarna så att föräldrar får en uppfattning om vad olika moment i förskolans praktik i själva verket innebär. Detta kräver dock att personalen skaffar sig kunskaper om barnens olika modersmål.

Forskning visar att det viktigaste för modersmålspedagogen är att integrera den i förskolans vardagliga aktiviteter. Att träffa barn vid en särskild tidpunkt och på en plats utanför förskolegruppen har kritiserats för att vara diskriminerande.

Samverkan mellan förskolan och hemmet – oberoende om föräldrarna väljer att tala sitt eller sina respektive modersmål eller svenska med sina barn är det viktigt att förskolans personal respekterar föräldrarnas val. Fundera på vilka normglasögon man betraktar familjerna utifrån att förskolan är kompensatorisk eller ett komplement till hemmet. Hur kan föräldrar som knappt talar svenska påverka förskolans verksamhet. Ta tillvara föräldrars matkunskaper och erfarenheter på ett nyfiket och inkluderande sätt kan vara ett exempel. Att samtala kring ett särskilt ämnesinnehåll ger dessutom både barn och vuxna en ytterligare språklig dimension och utmaning. För att samverkan mellan hem och förskola ska fungera bra krävs ett reflekterande förhållningssätt hos förskolepersonal, där både egna uppfattningar och förhållningssätt och familjens och föräldrars villkor bör sättas i fokus för reflektionen.

Teoretisk bakgrund

Inledning

Att göra sig förstådd och att kunna kommunicera med sin omgivning, vare sig det sker verbalt på ett eller fler språk, eller ickeverbalt med kroppsspråk, kan ses som fundamentalt för ett litet barns utveckling. Enligt förskolans läroplan ska språk och lärande vara starkt sammankopplande liksom språk- och identitetsutveckling. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen.

Förskolan ska också sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin förmåga att kommunicera både på svenska och på modersmålet. Dessutom säger skollagen att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Handlingsplanen syftar till att belysa olika aspekter av hur förskolan kan uppmärksamma, stödja och uppmuntra varje barns språkliga utveckling. Förskolans uppdrag är att skapa en språkmiljö som är stimulerande och utvecklande för varje barn, oavsett om barnen är en- eller flerspråkiga. Det är viktigt att vi har kunskaper om såväl flerspråkighet i allmänhet som barns andraspråksutveckling, i synnerhet för att kunna skapa en stimulerande språkmiljö.

Ökad kunskap om språkutveckling och språkanvändning kan dessutom ge redskap för det fortsatta arbetet med barns språkande. Varje förskola är unik i sin sammansättning av vuxna och barn, därför är det viktigt att varje arbetslag arbetar utifrån sina särskilda förutsättningar.

En språkutvecklande förskola

Språkutveckling och språkande är dynamiska processer som kan involvera ett eller flera språk. Begreppet *språkande* syftar till att individer i interaktion skapar mening och formar kunskap och erfarenhet genom ett eller flera språk. Vi ska också se språkandet som en integrerad del av andraspråk. Begreppet språkande tillåter oss att fokusera på hur barn sinsemellan, eller med personal, tillsammans konstruerar meningar i vardagliga sammanhang. Förskolan ses som en domän där språkandet är centralt för, och bidrar till, barns språkutveckling och lärande. Domäner kan vara av olika slag som exempelvis hemmet, förskolan och familjen. Olika domäner är kopplade till olika attityder och normer och de kan även förknippas med olika språk.

Att förskolan erbjuder en bra språkmiljö är viktigt för alla barn. Att ta tillvara varje tillfälle till interaktion och samtalande med andra barn och vuxna är centrala faktorer för alla barns språkutveckling. Se Skolverkets stödmaterial *Flera språk i förskolan*.

Begrepp

Andraspråksutveckling

Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. I den här handlingsplanen refererar begreppet *andraspråk* till den ordningsföljd som barn har kommit i kontakt med språken, inte graden av behärskning.

Enligt läroplanen ska förskolan lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen.

Andraspråksinlärning är en mödosam process, oavsett ålder. Definition av att vara tvåspråkig är när ett barn talar två språk till vardags.

Forskning visar att barn som utvecklat tvåspråkighet, med hög färdighet i båda språken, även utvecklar en bättre språklig medvetenhet. En välutvecklad språklig medvetenhet bidrar i sin tur till att utveckla exempelvis läsfärdighet. Det är också viktigt att stödja utvecklingen av både barns modersmål och svenska parallellt för att barn ska kunna utvecklas till tvåspråkiga eller flerspråkiga individer.

Flerspråkighet

Begreppet *flerspråkighet* är en kompetens och inte en egenskap. Om kompetens sätts i fokus blir definitionen av en flerspråkig individ en person som kan tala flera olika språk, varav ett eller flera som sitt eller sina modersmål. Barns och föräldrars flerspråkighet handlar om en förmåga att kunna kommunicera med hjälp av flera språk än två.

Modersmål utifrån fyra kriterier

Enligt skollagen ska förskolan medverka till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla sitt modersmål. Förskolorna ska arbeta mot målet på olika sätt beroende bland annat på personalens språkliga kompetenser, om förskolan har tillgång till modersmålspedagoger eller hur förskolans personal ser på möjligheterna att medverka. Utgångspunkten är att alla förskolor ska respektera, framhålla och uppmuntra barns kunskaper och färdigheter i andra språk än svenska.

Begreppet *modersmål* kan definieras utifrån fyra olika kriterier; *ursprung* som är de språk barnet lärt sig från början, *kompetens* som handlar om språkbehärskning, *funktion* som är språkets praktiska användning och *attityder* som är det språk som barnet identifierar sig med och identifieras av andra.

Alla barns språkutveckling på ett eller flera språk

Att göra sig förstådd och kunna kommunicera med sin omgivning, vare sig det sker verbalt på ett eller flera språk, eller ickeverbalt med kroppsspråk, kan ses som fundamentalt för ett litet barns utveckling.

Om man utgår från att barns språklärande alltid sker i samspel med andra, mer erfarna språkare, och i meningsfulla sammanhang kan förskolans personal stödja barns språkutveckling på samma sätt vare sig det är barnets första- och/eller andra språk. Hur ett barns språk utvecklas har också att göra med sociokulturella faktorer och hur mycket barnet exponeras för språk. Att ge barn möjlighet att lyssna på bokberättelser och samtala kring böcker är viktigt för varje barns läs- och skrivutveckling. Förskolorna i vår kommun har *öka läsningen* som ett prioriterat område och en studiecirkel har genomförts för att stimulera läsandet och öka kompetensen om boksamtal i förskolan som ett exempel. Läspärlor används dagligen vid varje förskola vid högläsning och boksamtal. Det sker med läsfixarna till hjälp för att arbeta med läsförståelse.

Interkulturellt förhållningssätt

Interkulturellt förhållningssätt

En mångkulturell förskola är där barnen kommer från många olika länder och har olika kulturer. Att inta ett interkulturellt förhållningssätt innebär en samverkan mellan olika kulturer, att skapa möten och miljöer där olika typer av dialog tillåts och där olika meningar och åsikter är accepterade. Det är en ständigt pågående process då förståelse, ömsesidig respekt, tolerans, jämlikhet och social rättvisa råder. Vår utgångspunkt är att olikheter berikar varandra och genererar utveckling. Ett interkulturellt förhållningssätt innebär att alla kulturer ges lika värde och att alla kulturer synliggörs. Ett interkulturellt förhållningssätt innebär också att barns styrkor synliggörs och tas till vara. Barnet och familjen bär med sig en livshistoria, släkt, minnen, sammanhang och språk. Barnets och föräldrarnas språk, erfarenheter och kunskaper är tillgångar som förskolan ska ta till vara och synliggöra.

I läroplanen står det att förskolan ska ta hänsyn till att barn kommer från olika livsmiljöer. Barnen vi möter på förskolan kan komma från olika länder, från landsbygd eller storstad och från olika familjekonstellationer. De barn vi möter har en mängd olika erfarenheter med sig när de kommer till förskolan och dessa olikheter ska vi se som en tillgång. Vi ska ge dem stöd i deras utveckling och stärka deras självförtroende. Alla barn behöver bli bekräftade och sedda som de är. För att kunna möta människor med andra erfarenheter och förhållningssätt än det man själv har är det viktigt att vara medveten om vilka värderingar man själv har, utifrån uppdraget. Att arbeta interkulturellt är en process för att olika kulturer ska kunna samverka, skapa förståelse och ömsesidig respekt för varandra. Det kräver dialog och reflektion om olika värderingar.

Läroplan för förskolan, reviderad 2010

Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationellt samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kulturer ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan ska bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål

Inkludering

Lärandeförvaltningens ett av tre prioriterade områden och förskolans prioriterade mål är inkludering. I läroplanen för förskolan står det att förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar förståelse för att alla människor har lika värde oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.

Samtliga förskolor beskriver hur de arbetar med inkludering och strävansmålet i förskolornas arbetsplaner.

Den fysiska leken är ett inkluderande arbetssätt som ger barnen möjligheter att delta i, oberoende av språk. I leken kan barnen använda sig av multimodala resurser såsom kropp, sång, nonsensljud och liknande. Den fysiska leken följer en enkel struktur där barnen upprepar varandras rörelser och etablerar ett mönster av fysisk turtagning. Att utrusta lärmiljöerna med välkända föremål som exempelvis köksföremål, dockvagn och andra kända föremål kan barnen bygga upp en fungerande och sammanhängande lek som är kommunikativt fungerande om än icke språklig.

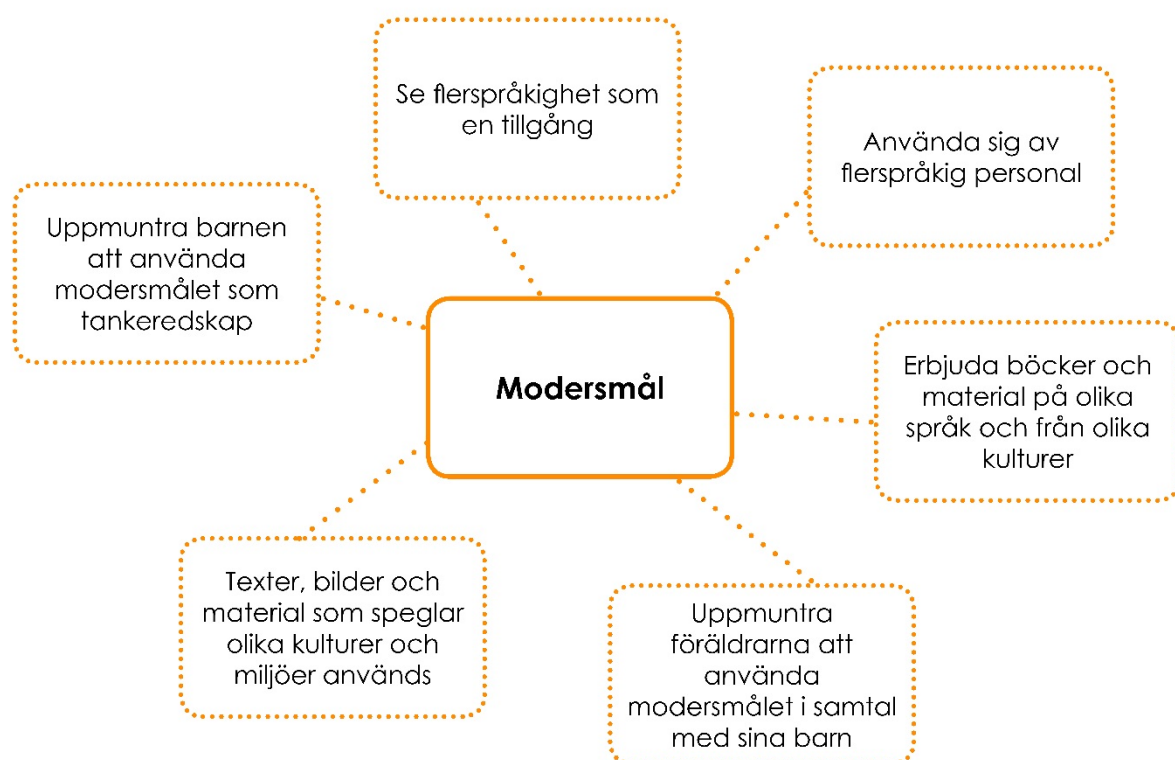
Checklista

- ✓ Personalen på våra förskolor har en positiv attityd till flerspråkighet hos barn och vuxna, såväl föräldrar som personal. Flerspråkighet och mångfald ses som en tillgång
- ✓ Pedagogerna har kunskap om barnens bakgrund
- ✓ Pedagogerna tar hänsyn till föräldrarnas synpunkter
- ✓ Förskolemiljön återspeglar barnens kulturella bakgrund
- ✓ Barnen uppmuntras att tala sitt språk
- ✓ Det finns böcker på många språk
- ✓ Barnet uppmuntras att delta i många aktiviteter som uppmuntrar interaktion
- ✓ Barnet ges kognitiva och språkliga utmaningar
- ✓ Boklån från biblioteket på olika språk som sedan föräldrar kan låna hem och läsa för sina barn
- ✓ Mångkulturell almanacka på väggen så att föräldrar, barn och pedagoger får ta del av varandras traditioner som midsommarafton, kinesiskt nyår och så vidare

Diskussionsfrågor

- Hur arbetar vi med språkligt och interkulturellt förhållningssätt?
- På vilket sätt syns det att förskolan är interkulturell?
- Vad vet vi om våra barn kulturer? Vad behöver vi veta mer?
- Vad tänker föräldrarna om förskolan? Hur tar vi reda på det?
- Hur är lärmiljöerna utformade?
- Har vi diskuterat våra/pedagogernas egna värderingar?
- Hur ser jag på ett interkulturellt förhållningssätt utifrån mina värderingar?
- Om vi inte har barn från andra kulturer representerade, hur arbetar vi med det interkulturella perspektivet?

Modersmål

Modersmålsstöd

Enligt förskolans läroplan ska förskolan sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin förmåga att kommunicera både på svenska och på sitt modersmål. Dessutom säger skollagen att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Syftet med den här handlingsplanen är inte att ge några färdiga metoder, eftersom det inte finns några enkla svar på frågan hur man kan stödja barns tvåspråkiga eller flerspråkiga utveckling i förskolan. Syftet är att bidra till ökad kunskap om flerspråkighet som barns andraspråksutveckling för att kunna skapa en stimulerande språkmiljö. Utgångspunkten är att alla förskolor ska respektera, framhålla och uppmuntra barns kunskaper och färdigheter i andra språk än svenska.

Många barn i Sverige växer upp i flerspråkiga familjer. Hur vi möter dem i förskolan har en avgörande betydelse för hur de kommer att utvecklas som individer. Modersmålet är en tillgång och grunden för en positiv identitetsutveckling och viktigt för att utveckla ett andraspråk. Forskning visar att förstaspråket stärker inläringen av andraspråket om de utvecklas parallellt. Därför har förskolan en viktig roll att uppmuntra familjen att använda förstaspråket under barnets mest aktiva inlärningsperiod. Modersmålet är viktigt för barnets sociala relationer till föräldrar, syskon, släkt och vänner.

Alla barn har glädje av att möta olika språk och få inblick i olika kulturer. Det finns idag inga krav på att förskolan ska erbjuda modersmålsstöd i förskolan då det inte är reglerat i skollagen. Modersmålsstöd i förskolan tas istället upp i förskolans läroplan (Lpfö 98/2010) som säger att förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar både sitt modersmål och det svenska språket. Modersmålsstöd handlar inte om språkundervisning, utan ska så långt det är möjligt integreras i förskolans verksamhet.

När det inte finns tillgång till flerspråkiga pedagoger kan den svenskspråkiga pedagogen tillsammans med föräldrarna ändå göra mycket för att stimulera barnets modersmål. Förskolans verksamhet ska synliggöra modersmålet genom pedagogisk dokumentation, bilder, material, skriftspråk, musik, böcker och föremål som representerar alla barns språk och kulturer.

Modersmålsstödet kan organiseras på olika sätt utifrån behov och möjligheter, exempelvis genom lekgrupper där barnen får möjlighet att utveckla modersmålet genom lek med andra barn med samma modersmål, om det är möjligt.

Läroplan för förskolan, reviderad 2010

Förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt förmåga att kommunicera såväl på svenska som sitt modersmål.

För att utveckla och stödja pedagogernas arbete har den här handlingsplanen arbetats fram. Att förskolan erbjuder en bra språkmiljö är viktigt för alla barn, oberoende om de kommer från svensktalande eller icke-svensktalande familjer. Skillnader i barnens språkutveckling, utifrån svenskspråkiga och icke-svenskspråkiga barns utveckling av flera språk, kan bero på hur ofta de får tillfälle att använda det svenska språket. Alla barn som får tillräckligt med möjligheter att höra och tala svenska lär sig svenska, oberoende av vilket deras modersmål är.

Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål

Öka läsningen - språket

Lärandeförvaltningens ett av tre prioriterade områden och förskolans prioriterade mål är språket - att öka läsningen. I läroplanen för förskolan står det att förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar ett nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra.

I förskolans läroplan framhålls leken som viktig för barns språkutveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten i förskolan. I leken och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmågan till ett symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barnet kan i den skapande och gestaltande leken få möjlighet att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter.

För att kunna uppfylla de mål som finns i läroplanen behöver förskolan erbjuda en miljö där alla barn oavsett sin etniska, kulturella eller socioekonomiska bakgrund kan utveckla sina förmågor och kompetenser. Barnen som kommer till förskolan har olika förutsättningar beträffande social, etnisk, kulturell och språklig bakgrund och de sociala miljöerna som barnen vistas i påverkar språkutvecklingen. Förskolan kan göra skillnad och viktiga insatser för att påverka barns språkutveckling i positiv riktning, exempelvis genom att erbjuda en utmanande och stimulerande språkmiljö och genom att skapa möjligheter för språkande i vardagen.

Att fortsätta utveckla förskolans lärmiljöer och utrusta miljöerna med ett intressant och undersökande material är ett prioriterat område för förskolorna i Hudiksvalls kommun.

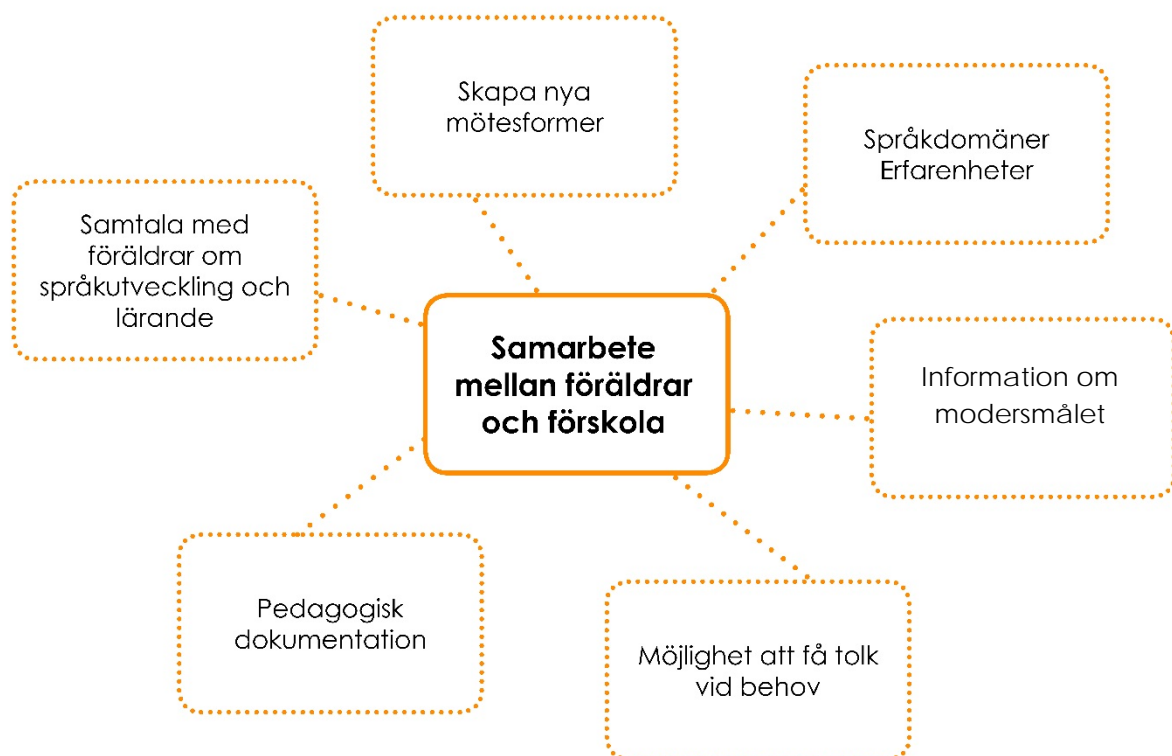
Checklista

- ✓ I förskolans verksamhet synliggör vi flerspråkighet och interkulturell förhållningssätt i pedagogisk dokumentation genom bilder, material, skriftspråk, musik, böcker och föremål som representerar alla barns språk och kulturer
- ✓ Vid inskolning får alla nya föräldrar frågan om vilket eller vilka språk som talas i familjen. Pedagogerna informerar föräldrarna om fördelarna och betydelsen av att bevara och utveckla modersmålet samt fördelarna med flerspråkighet
- ✓ Pedagogerna uppmuntrar och underlättar för familjer med andra och samma modersmål att knyta kontakt med varandra. Detta kan exempelvis göras genom att vid föräldramöten diskutera de olika kultureernas specifika högtider, anordna knytkalas där alla familjer får ta med sina nationalrätter, anordna temakvällar där man diskuterar språkets betydelse för de olika kultureerna
- ✓ Vid behov används tolk för att underlättar kommunikationen vid exempelvis utvecklingssamtal och föräldramöten

Diskussionsfrågor

- Hur kan vi ge barnet tillgång till sitt modersmål på andra sätt än via modersmålpedagoger?
- Hur synliggörs de olika språken som talas i förskolan?
- Har vi lika höga förväntningar på de flerspråkiga barnen som på de svensktalande barnen?
- Har vi diskuterat pedagogernas förhållningssätt till flerspråkigheten?
- Har vi tillräcklig kunskap om flerspråkighet?
- På vilket sätt tar vi upp modersmålet med föräldrarna?
- Vad är föräldrarnas tankar till användning av modersmålet?
- Hur organiserar vi arbetet så att barnet ska få möjlighet att få tillgång till modersmålet som svenska?
- Hur kommer modersmålet in i den dagliga verksamheten? I vilka sammanhang? Vilket innehåll?
- Hjälper barnen varandra när någon inte förstår? Hur uppmuntrar vi det i så fall?
- Hur kan man underlättar de flerspråkiga barnens inskolning?
- Hur kan föräldrarna stödja modersmålet?
- Hur kan pedagogerna stödja modersmålet?
- Har föräldrarna tillgång till information på sitt eget språk?

Samarbete mellan föräldrar och förskola

Samarbete mellan föräldrar och förskola

Föräldrarna och hemmet utgör den viktigaste arenan för varje barns språkutveckling. Förskolan ska ge alla föräldrar inblick och delaktighet i arbetet med barnen. Många av föräldrarna har inte mött en svensk förskola tidigare och därför är det viktigt att föräldrarna medverkar vid inskolningen - en föräldraaktiv inskolning. Samarbete och samtal med föräldrar är en förutsättning för att få veta mer om vad barnet har med sig av olika erfarenheter och för att kartlägga hur de vuxna tillsammans kan ge barnet goda möjligheter till språkutveckling. Genom samarbete med föräldrarna får också pedagogerna möjlighet att öka sin erfarenhet och kompetens om flerspråkighet

Språkdomäner

Domän är ett begrepp som används för att beskriva en språklig kontext. Domäner kan vara av olika slag som exempelvis hemmet, förskolan och familjen. Olika domäner är kopplade till olika attityder och normer och de kan även förknippas med olika språk.

Förskolebarnens två mest betydelsefulla språkliga domäner är hemmet och förskolan. Det gäller alla barn oavsett om de är en-, två- eller flerspråkiga. Inom en språklig domän används en viss typ av språk som även kallas för register. Begrepp som exempelvis *samling*, *vila* och *utelek* tillhör förskolans register medan termer som *godnattsaga*, *farmor och farfar* och *Bolibompa* hör till hemmets register. Om det inte finns några modersmålspedagoger att tillgå kan personalen förklara begrepp som utgör förskolans register under sina samtal med föräldrarna, så att föräldrarna får en uppfattning om vad olika moment i förskolans praktik i själva verket innebär.

Dokumentation av barns språkutveckling sker med hjälp av dokumentet *Språkdomäner*. I samband med inskolningssamtalet används den här handlingsplanen för att kartlägga barnets språkliga erfarenheter. Det blir tydligt var barnen använder sina språk och var föräldrarna och pedagogerna kan stödja varandra så att barnet utvecklar sina båda, eller flera, språk. Den parallella språkutvecklingen skapar en medvetenhet hos både föräldrar och pedagoger om flerspråkiga barns språkutveckling. Barnens språkdomän följs upp i samband med de regelbundna utvecklingssamtalen.

Läroplan för förskolan, reviderad 2010

Vårdnadshavaren har ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska ske i nära och förtroendefullt arbete med hemmet. Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan.

Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål

Till förskolan kommer inte bara barn, det är också en plats där barnets föräldrar dagligen kommer för att lämna och hämta sina barn. Läroplanen för förskolan beskriver att förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnets fostran, utveckling och växande. Förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Läroplanen lägger tonvikt på stöd och samarbete. Föräldrasamverkan handlar om samarbete mellan förskola och hem på lika villkor.

I förskolans systematiska kvalitetsarbete, genom Qualis, i Hudiksvalls kommun ingår föräldrainflytande som en av flera huvudprocesser. Årligen görs enkäter som utvärderar samtliga föräldrars olika synpunkter. Resultatet vid förskolan återkopplas till föräldrarna med förslag på åtgärder för att bibehålla goda resultat, eller med förslag på åtgärder för att förbättra samarbetet, föräldrars delaktighet och inflytande.

Varje förskola utvärderar årligen föräldrars inflytande och delaktighet. Förbättringsåtgärderna skrivs årligen in i förskolornas arbetsplaner.

Användning av tolk

En tolk kan behövas vid inskolningen på förskolan. Det kan vara rimligt att använda tolk vid

inskolningssamtalet samt vid ett uppföljande samtal. Boka in ett uppföljande samtal med en tolk efter cirka en månad (bokas vid inskolningssamtalet).

En telefontolk kan lättare bli den anonyma röst som tolken ska vara jämfört med en person som sitter med. I vissa fall är det svårt att använda telefontolk, exempelvis vid föräldramöten. Om tolk behövs på plats försök samordna på förskolan så att tolkning på samma språk läggs direkt efter varandra.

Planera samtalet noga och tänk på att det tar längre tid än vid enspråkiga samtal. Tala direkt till föräldrarna, inte till tolken, och sträva efter att få ögonkontakt med föräldrarna även om du inte förstår språket. Både du och tolken talar i jag-form. Tala lugnt och i lagom korta pass för att tolken ska hinna tolka allt.

Tolkbokning

Hudiksvalls kommun har giltiga avtal med leverantörer som kan tillhandahålla tolkservice.

Vill du veta mer om avtalen kan du läsa mer på Inköp Gävleborgs hemsida, www.inkopgavleborg.se.

Skriften från Skolverket *Förskolan är till för ditt barn* delas ut om det finns på familjens hemspråk. Skriften finns att beställa gratis på Skolverkets hemsida, www.skolverket.se.

Checklista

- ✓ Vid inskolningen sker samtal med alla familjer kring vilka språkdomäner som barnet omges av. I samtalet kring språkdomänerna så används bilagan *Språkdomäner vid inskolning* som underlag
- ✓ Fortlöpande uppföljning av språkdomänerna sker via pedagogisk dokumentation under barnets vistelsetid på förskolan
- ✓ Vid varje utvecklingssamtal följs språkdomänerna upp. Föräldrar och pedagoger för samtal kring språkdomänerna och uppdaterar planen utifrån det enskilda barnets kompetenser och behov. I dessa samtal så tittar man på den senast genomförda språkdomänen och uppdaterar även denna för att med enkelhet kunna följa barnets språkutveckling

Diskussionsfrågor

- Hur gör vi när vi samtalat med föräldrar om språkutveckling och lärande? Vad kan utvecklas?
- Hur gör vi när vi tar upp språkdomänerna med föräldrarna?
- Hur kan föräldrarna stödja modersmålet?
- Hur kan vi få fler föräldrar delaktiga i förskolan? Ge gärna konkreta förslag på olika sätt att mötas
- Har föräldrarna tillgång till information på sitt eget språk?
- Vad är föräldrarnas tankar till användning av modersmålet?

Språkutvecklande arbetssätt

Språkutvecklande arbetssätt

Språk- och identitetsutveckling hänger samman. Barnets språkutveckling påverkas av pedagogens förhållningssätt och medvetenhet. Det är därför viktigt att barnets språkutveckling är allas ansvar och att barnet ges möjlighet att utvecklas i alla situationer. Att visa nyfikenhet och lyhördhet för barnens intressen och erfarenheter är utvecklande för barnets fortsatta språkutveckling och välmående. Pedagogerna ska se och skapa möjligheter att använda språk i alla sammanhang i förskolans verksamhet.

Ett språkutvecklande arbetssätt kräver ett medvetet förhållningssätt från pedagogerna för att barnen ska få ett rikt och nyanserat språk. Genom att dela barnen i mindre grupper ger vi dem mer språkutrymme. Det handlar om att man ska fylla utrymmet med så mycket språk som möjligt. Lyssnandet är motorn i barnens språkutveckling och är den första delen i språkutrymmet som kallas *input*. Den andra delen, det talade språket, är språklig; *output* eller *utflöde*.

Alla barn behöver kognitiva och språkliga utmaningar och det ger vi dem genom att skapa nya samtalsämnen som fördjupar barnets språk, som ligger snäppet ovanför barnets språkliga nivå i meningsfulla sammanhang.

Kognitivt utvecklande samtal

Kognitivt utvecklande samtal innebär förklaringar, personliga berättelser, låtsaslek där barn skapar och återskapar händelser, analyserar erfarenheter och delar åsikt och idéer. Det är viktigt att de kognitivt utvecklande samtalen ligger nätt och jämt över barnens språkutvecklingsnivå. Samtalet ska inrymma språkliga utmaningar men dess nivå ska anpassas till barns språkfärdigheter i andraspråk.

Måltiderna på förskolan är ett bra tillfälle att språkligt utmana och samtala med barnen. Det är viktigt att ta tillvara alla tillfällen i vardagen att ge barnen ett rikt språk. Benäm det barnet gör, ge barnen tillgång till sagor, berättande, sång, musik, rim och ramsor. Att ge barnen begriplighet i det vi gör, det vill säga komplettera det vi säger med konkreta material, tecken och bilder, gör det tydligare för barnen och lättare för dem att förstå. Om vi utgår från barnets intressen ökar engagemanget och barnets tidigare kunskaper aktiveras. Detta resulterar i att vi successivt kan höja den språkliga nivån.

I Skolverkets stödmaterial *Flera språk i förskolan* lyfts måltidssituationen som en arena för kognitivt utvecklande samtal. Måltiden är en viktig arena för språkutveckling eftersom den är väl organiserad, öppnar upp för kognitivt utmanande samtal och kan ses som ett sätt att integrera barnens andraspråkutveckling i största allmänhet.

Läroplan för förskolan, reviderad 2010

Enligt läroplanen ska förskolan ta hänsyn till barnens olika förutsättningar och behov. Detta innebär att verksamheten inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans resurser därför inte kan fördelas lika.

Läroplanen betonar starkt vikten av språkets användning i olika sammanhang. Om man utgår från att barns språklärande alltid sker i samspel med andra, mer erfarna språkare, och i meningsfulla sammanhang kan förskolans pedagoger stödja barn språkutveckling på samma sätt - vare sig det är barnets första eller andra språk.

Barns tillgång till alla uttrycksformer

Barnen i förskolan ska mötas av medförsökande pedagoger som tar tillvara barnens intresse och nyfikenhet och planerar verksamhetens innehåll utifrån barnens intresse med tydlig koppling till målen för verksamheten i förskolans läroplan.

Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål

Öka läsningen - språket

Lärandeförvaltningens ett av tre prioriterade områden och förskolans prioriterade mål är som tidigare nämnt språket – att öka läsningen. I förskolans läroplan är ett strävansmål prioriterat; förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra.

Barns tillgång till lärmiljöer och det lärande rummet

Lärmiljöerna på förskolan är under ständig pågående process. De ska vara tillåtande och bjuda in barnen till språkligt samspel i mindre grupper och att vi hela tiden tänker på varför miljöerna ser ut som de gör och vilka värden de signalerar. Hur den pedagogiska miljön är organiserad såväl inne som ute är också lika viktigt och avgörande för barnets utveckling.

Barnen ska mötas av en tillåtande och variationsrik miljö med tillgång till material av olika slag. Lärmiljöernas utformning har en direkt koppling till de mål som finns i förskolans läroplan för att stimulera varje barns lust att lära och varje barns utveckling och lärande i förskolan.

Så stimulerar du barnets språkutveckling

- uppmuntra barnen att våga prata
- samtala mycket med barnet
- hjälp till att hålla samtalet igång
- skapa positiva förutsättningar för tal
- tala tydligt och långsamt i korta och fullständiga satser
- lyssna och låt barnet tala färdigt
- gissa inte utan ta ordentligt reda på vad barnet vill berätta
- formulera om meningen om barnet inte förstår
- koppla ihop ord och gester
- betona vissa ord
- ge barnet fraser så att barnet kan vara med och leka i hemvrån, dockvrån, utelek, rörelselek osv.
- använd barnets namn ofta, något barn förmår uppfatta även i en ström av ord
- prata om det som sker här och nu
- repetera viktiga ord
- lägg de viktigaste innehållsorden i slutet av meningarna, så att barnet hinner uppfatta vad som är viktigt
- utveckla barnets yttrande, till exempel Penna – Blå penna – Vill du ha en blå penna?
- ge barnet massor av tid och så många en-till-en-situationer som möjligt
- läs, berätta, sjung, lek
- prata om det ni gör
- låt barnet höra dig tala till vuxna på ditt eget språk
- ta med barnet till olika miljöer
- låt barnet tala med många andra, både barn och vuxna

- tala hellre i fullständiga satser än i enkla uppmaningar men glöm inte höra efter om barnet hänger med
- glöm inte att barn är olika, vissa barn pratar tidigare och andra senare. Några barn föds pratsamma och andra barn lyssnar hellre
- lyssna uppmärksamt på det barnet vill säga så ökar lusten att prata
- kritisera aldrig barnets språk men använd korrekta benämningar själv
- ge beröm

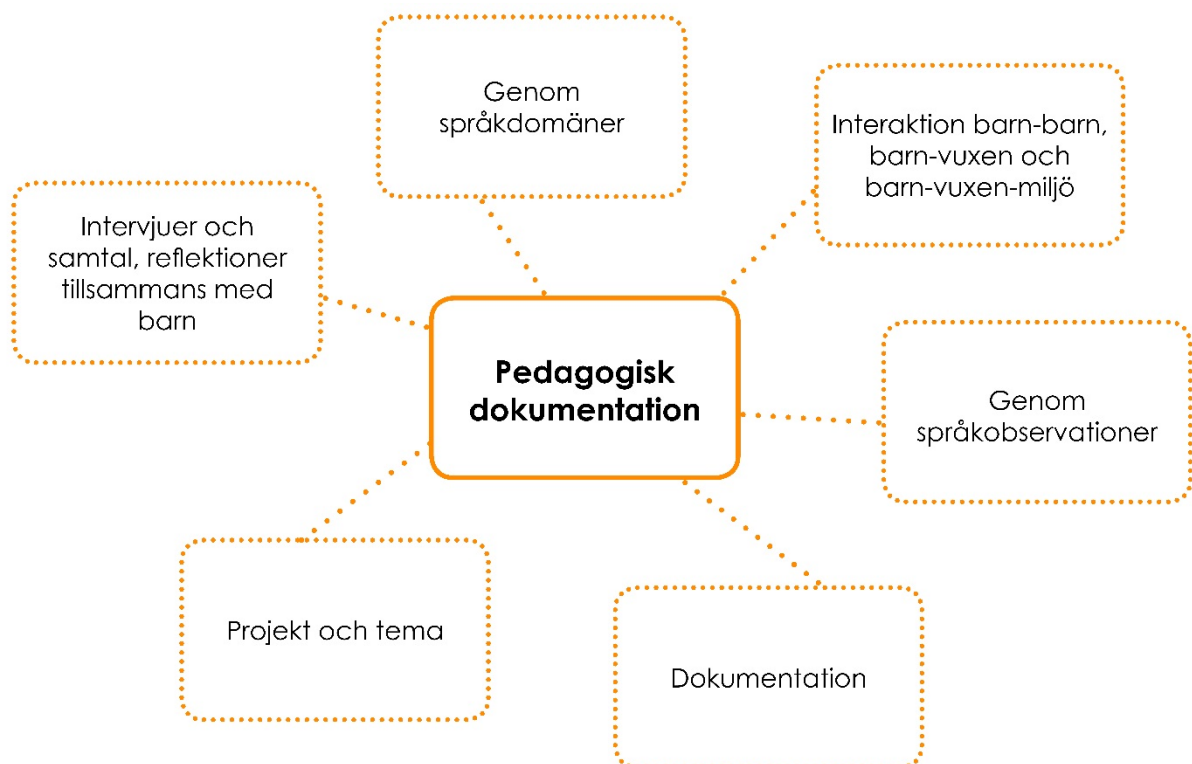
Checklista

- ✓ Arbeta i projekt/tema för att ta del av barnens tankar och funderingar
- ✓ Lyssna på barnet
- ✓ Arbeta i smågrupper
- ✓ Bygg på det som barnet har med sig av sitt språk, sin kultur, sin förståelse och sina erfarenheter
- ✓ Ge innehåll som motsvarar barnets behov och intressen för att utvecklas
- ✓ Samtala och berätta i samspel med andra barn och vuxna
- ✓ Låt barnet bearbeta sitt språk och sin kommunikativa förmåga i samspel med andra barn och vuxna och med hjälp av olika uttrycksformer
- ✓ Enskilt och i grupp delta i utvidgade och fördjupade bok- och bildsamtal i samband med högläsning
- ✓ Använda ett rikt och varierat utbud av material och metoder med anknytning till språk och kommunikation och få utforska detta på sitt eget sätt
- ✓ Ansvara för att leken ges tid och rum
- ✓ Vara engagerade i och visa intresse för barnens lek
- ✓ Ansvara för att material och idéer tillförs barns lek, i syfte att utveckla leken och projekt
- ✓ Erbjudna en miljö och en verksamhet som utvecklas och inspirerar barn

Diskussionsfrågor

- Hur hjälper jag barnet att utveckla sitt språk i olika situationer? Ge gärna konkreta exempel
- Hur använder vi ett nyanserat språk med barnen med både specifika och vardagliga ord?
- Vilka ord möter barnet kanske bara i vår verksamhet? Hur arbetar vi med de orden?
- Vad kan vi erbjuda som är kognitivt och språkligt utmanande?
- Får barnet tillgång till nya upplevelser, nya samtalsämnen? I så fall vad?
- Vilka möjligheter har barnet haft att utveckla sina språk, vad har de erbjudits, vilka språkliga och kognitiva utmaningar ska de ställas inför härnäst?
- Ligger vi snäppet över barnets språknivå?
- Hur skapar vi tillfällen till samtal och i vilken form?
- Hur stöttar vi barnet i samtalet?
- Hur många av de deltagande barnen är aktiva i samtalen? Finns några barn som alltid är tysta?
- Hur mycket talutrymmen får barnet tillgång till under dagen?
- Hur mycket av samtalsutrymmen tar vi vuxna?
- Hur ställer vi frågor? Är frågorna öppna eller slutna?
- Vilka lekar på förskolan ger barnet tillfälle till samtal?
- Hur deltar vi pedagoger i leken?
- Hur ser lekmiljöer ut?
- Hur använder vi oss av projekt/tema utifrån språkutvecklande arbetssätt?

Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation hjälper pedagoger att få syn på hur barnen använder språken i olika situationer, den synliggör interaktionen mellan barn och vuxen, mellan barn och barn och barnens tankar blir synliga. Det är viktigt att barnen förstår att de lär sig och för de vuxna är det viktigt att få syn på hur barnen lär sig, både på sitt första och på sitt andra språk. Hur barnet använder språket i olika situationer och vilka olika behov av stöttning barnet kan behöva för att komma vidare. Reflektion tillsammans med barnen öppnar upp för rikare möjligheter till språkutveckling. Den gemensamma reflektionen ökar barnets konsekvenstänkande, ansvarstagande och förmåga att förhandla.

TRAS, Tidig Registrering Av Språk

Genom dokumentation och observation med exempelvis materialet *TRAS*, Tidig Registrering Av Språk, får pedagogen möjlighet att reflektera och ett systematiskt arbete kan bedrivas för att ge barnen möjlighet till en god språkutveckling. Vi använder TRAS-scheman utan åldersindelning till

barn med ett annat modersmål än svenska, för att schemat inte refererar till åldern då åldersreferensen gäller enspråkiga barn. Vi utgår från språklig ålder, det vill säga hur länge barnet har mött sitt andra språk. Resultatet av pedagogernas analyser används för att planera innehållet i verksamheten för att utveckla och stimulera alla barns språkutveckling på bästa sätt. Barnens språkliga medvetenhet kartläggs årligen när barnet börjat i förskoleklass. Resultatet återkopplas till respektive förskola i syfte att pedagogerna gör analys om hur väl verksamhetens innehåll och utformning har lett till att barnens språkliga medvetenhet har utvecklats. Det i syfte för att se om det behöver vidtas åtgärder för utveckling i verksamhetens innehåll och i lärmiljöernas utformning.

Läroplan för förskolan, reviderad 2010, kap 2:6 uppföljning, utvärdering och utveckling

Förskolans kvalitet ska kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. För att utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för lärande behöver barns utveckling och lärande följas, dokumenteras och analyseras.

Det behövs också kunskap om hur barns utforskande, frågor, erfarenheter och engagemang tas till vara i verksamheten som intressant, hur deras kunnande förändras samt när de upplever verksamheten som roligt och meningsfull. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planering av den pedagogiska verksamheten.

Syftet med utvärdering är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, det vill säga verksamhetens organisation, innehåll och genomförande, kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande.

All form av utvärdering ska utgå från ett tydligt barnperspektiv och barn och föräldrar ska vara delaktiga i utvärderingen och deras röster ska lyftas fram.

Lärandeförvaltningens prioriterade områden och förskolans prioriterade strävansmål

Förskolan i vår kommun arbetar med gemensamma verktyg för dokumentation av barns utveckling och lärande i relation till verksamhetens innehåll och resultat. Materialet består av tre mallar; för pedagogen, arbetslaget, verksamheten och föräldrar. Det finns en tydlig framtagen rutin för arbetet som skapar förutsättningar för pedagogerna att reflektera med varandra för att identifiera och dokumentera alla barns utveckling och lärande i relation till verksamhetens innehåll. Det för att säkerställa att verksamhetens innehåll riktas emot de mål som finns för verksamheten i förskolans läroplan.

Arbetsverktyg för dokumentation och reflektion

Pedagogisk dokumentation är ett exempel på hur man kan synliggöra processerna i förskolans verksamhet i enlighet med förskolans läroplan:

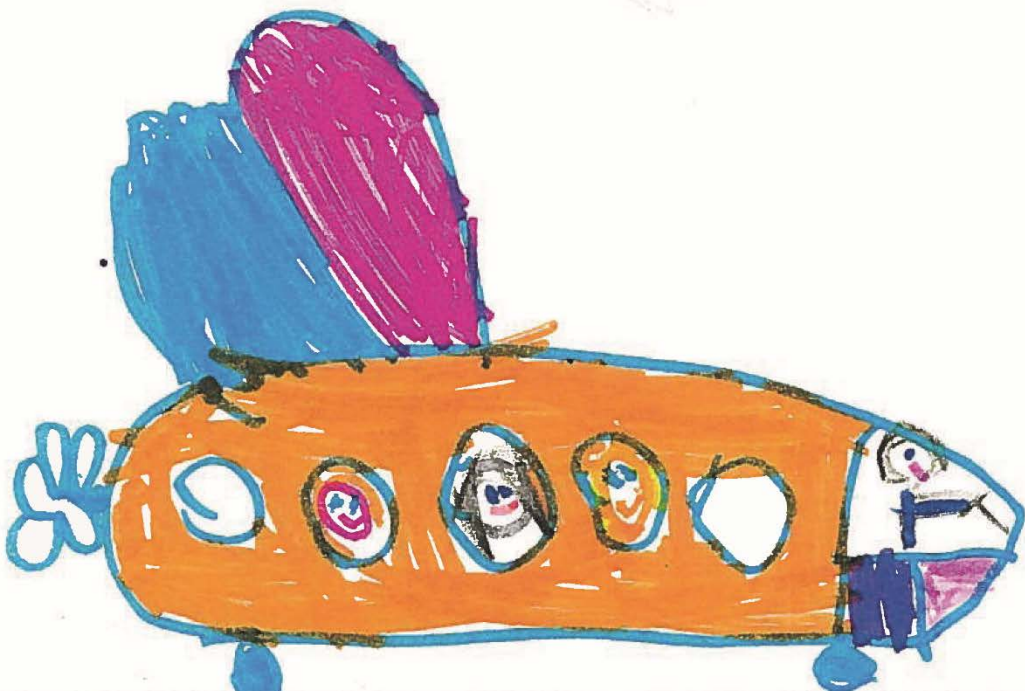
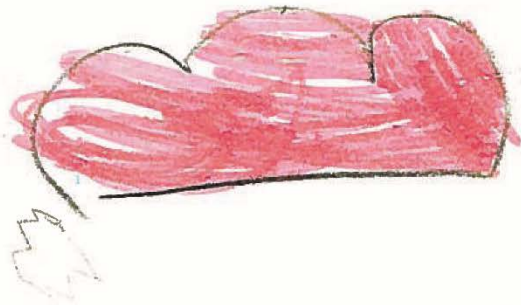
- användas som underlag för att bedöma verksamhetens kvalitet, måluppfyllelse och vilka utvecklingsbehov som finns, att granska den egna praktiken
- ett arbetsverktyg som bygger på gemensamt reflektionsarbete i arbetslaget
- synliggöra barnens lärprocesser och lärstrategier för såväl barnet och föräldrarna som personalen
- all dokumentation av barns utveckling och lärande ska göras i relation till den pågående verksamheten och likaså ska uppföljningen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten alltid göras i relation till de barn som vistas där
- ett utforskande arbetssätt
- pedagogisk dokumentation förutsätter en kultur av samarbete, reflektion och kommunikation. Det kräver en professionell inställning och en vilja att granska sina egna handlingar och ställa sig i dialog med andra
- kunskapen om varje barns utveckling och lärande ska utgöra underlag för planeringen av verksamheten för att på så sätt stödja, utmana och stimulera barnen i deras utveckling och lärande. Det övergripande syftet med uppföljningar och utvärderingar är att de ska bidra till att verksamheten utvecklas och därmed varje barns förutsättningar för utveckling och lärande
- i förskolan innebär det ett synsätt, att målet inte är att pedagogerna på förhand bestämmer exakt vilken kunskap som ska uppstå i barnens utforskande. Det finns dock alltid mål att sträva mot i en pedagogisk verksamhet och det är viktigt att ta ut en riktning i det pedagogiska arbetet med barnen
- pedagogisk dokumentation uppstår när diskussioner och dialog med barnen och med arbetslaget sker

Checklista

- ✓ Att se hur språket utvecklas över tid
- ✓ Kunna planera och utvärdera det pedagogiska språkarbetet i verksamheten för att ta reda på vad och hur vi ska arbeta vidare med barns språkutveckling
- ✓ Att se och lyssna på barnets språk
- ✓ Göra barnet och föräldrarna medvetna om den aktuella språkutvecklingen
- ✓ Ta tillvara och utveckla barnets nyfikenhet och lust att lära
- ✓ Använda dokumentation som verktyg och ge barnet möjlighet till språklig fördjupning
- ✓ Ha ständigt pågående diskussioner
- ✓ Skapa samtal med föräldrar och barn kring barnets flerspråkighet

Diskussionsfrågor

- Hur observerar och dokumenterar vi alla barnens språkutveckling idag som utgångspunkt för verksamhetens innehåll och planering?
- När och hur sker samtal i arbetslaget om barnens språkutveckling?
- Hur vet vi som pedagoger att det arbete som pågår på förskolan gynnar barnens språk- och kunskapsutveckling?
- Hur kan vi använda dokumentationen i utvecklingsarbetet?
- Hur kan vi använda pedagogisk dokumentation till reflektion över arbetet med förhållningssätt?
- Hur reflekterar vi tillsammans med barnen?
- Hur kan vi öka barns inflytande genom dokumentation?
- Hur får vi syn på barnets språkutveckling i den pedagogiska dokumentationen? Hur synliggör vi den? Hur kan vi gå vidare?
- Hur ofta ska vi dokumentera barnens språk? Hur och när?

Strategier för att stärka barns utveckling av sitt andraspråk

Utifrån förskolans läroplan behöver förskolan erbjuda en miljö där alla barn oavsett sin etniska, kulturella eller socioekonomiska bakgrund kan utveckla sina förmågor och kompetenser:

- Förskolan ska erbjuda en utmanande och stimulerande språkmiljö genom att skapa möjligheter för språkande i vardagen
- Vardagssamtalen är viktiga då de har effekt på förvärv av muntliga språkkunskaper
- Individuella samtal mellan vuxna och barn stimulerar barnens språkliga utveckling
- Ha kognitivt utmanande samtal vilket innebär förklaringar, personliga berättelser, låtsaslek där barn skapar och återskapar händelser, analyserar erfarenheter och delar åsikter och idéer. Viktigt att de kognitivt utmanande samtalen ligger nätt och jämt över barnens språkutvecklingsnivå. Samtalet ska inrymma språkliga utmaningar men dess nivå ska anpassas till barns språkfärdigheter i andraspråk
- Personalen ska vara en samtalspartner som kommer med tillägg och utvidgar ämnet, föreslår lösningar, hittar lösningar på problem eller presenterar invändningar och motförslag
- Ta tillvara vardagssituationerna för att samtala med barnen då personalen utvecklar strategier som främjar samtal och språkande bland barnen
- Måltiden i förskolan erbjuder ett tillfälle för språkande mellan barn och vuxna och barn och barn sinsemellan. Samtidigt är måltiden en viktig arena för språkutveckling eftersom den är väl organiserad och öppnar upp för kognitivt utmanande samtal. Måltidssituationen passar även bra för att barn med ett annat modersmål än svenska ska få möjlighet att öva sig på att samtala på sitt andra språk. Därmed kan måltiden ses som ett sätt att integrera barnens andra språks utveckling i största allmänhet
- Högläsning ett utmärkt tillfälle att arbeta språkutvecklande, bidrar till att utveckla barns ordförråd, textförståelse, förmåga att uttrycka sig samt till att bygga den kunskap som krävs för framgång i läs- och skrivutveckling. Förutsättningen är att boken ska ligga nätt och jämt över barnens språkutvecklingsnivå. Dilemman kring högläsning visar hur viktigt det är att pedagogerna utvecklar kunskap om hur barn utvecklar svenska som sitt andraspråk kan känna sig delaktiga i högläsningstunden. Pedagogerna hjälper barnen att koppla till händelser ur sin egen vardag. Genom samtalen får barnen möjlighet att öva sig

på språkförståelse och utveckla en kognitiv förmåga. Barnen får även en inblick i hur litterära erfarenheter kan knytas till vardagssituationer, som är en viktig aspekt av utveckling av läsförståelse.

Inskolning – lägga grunden för förtroende, förklara vad förskolans verksamhet går ut på och förmedla det. Få en bild av barnets språkliga kompetens, vilket språk barnet talar hemma, hur föräldrarna ser på barnets språkliga utveckling och vilka förväntningar de har på förskolan. Förskolan är den viktigaste möjligheten för att deras barn att erövra det svenska språket.

Tamburen i förskolan - en viktig arena där språk möts (transithall). Föräldrar kodväxlar ofta till svenska när de blir tilltalade. Pedagogerna pratar svenska med barnet och föräldrarna, och utbyte av information fungerar som en betydelsebärande länk mellan familjen och förskolan. Forskning visar att de samtal och interaktioner som sker i förskolans tambur har potential att utveckla en väl fungerande föräldrasamverkan.

Barnens förutsättningar att utveckla alla sina språk påverkas i hög grad av de attityder de möter och vilken språklig stimulans de får.

För att kunna påvisa att barnets alla språk är viktiga och för att kunna stärka barn och vårdnadshavare i sin språkutveckling är vårt mål att skapa en dialog med vårdnadshavarna.

Syfte

För att se var, när och med vem barnet använder sitt/sina språk.

För att över tid se hur barnets språkanvändning förändras.

För att kunna kartlägga behov av ännu mer språkstimulans för barnet i något av dess språk.

Instruktioner

Språkdomän: Barnet

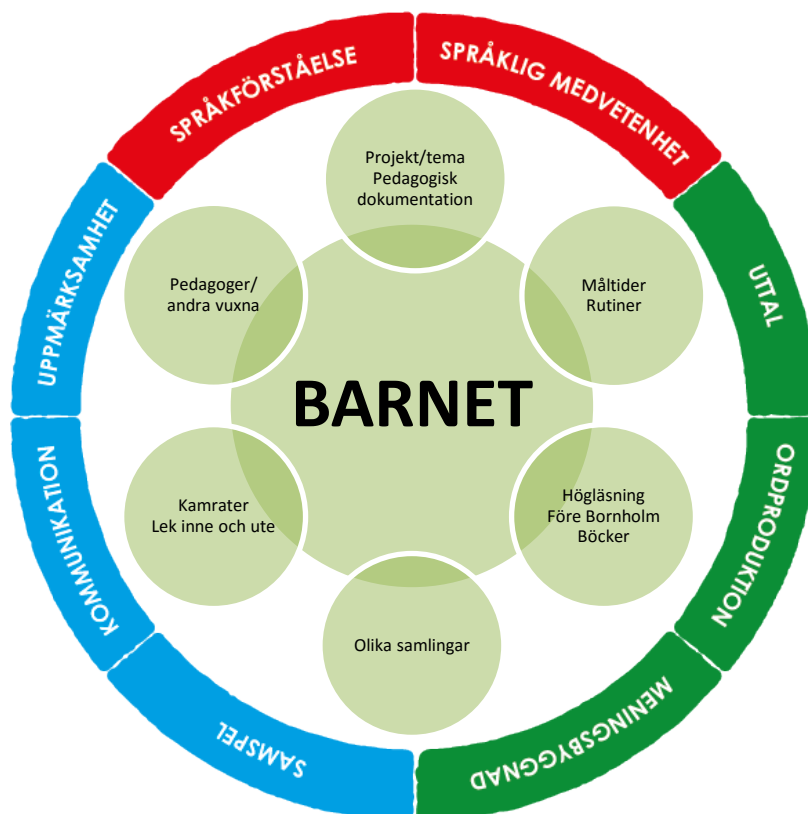
Används vid inskolning som ett diskussionsunderlag för att kartlägga barnet och familjens användning av språk.

Språkdomän: Arbetslaget

Diskutera barnets språkutveckling utifrån förskolans register. Använd TRAS-materialets olika delar som stöd i tankegångarna.

Språkdomän: Vårdnadshavare

Utgå från underlaget *Språkdomän: Arbetslag* och diskutera och samtala om barnet.

Språkdomän:

Inskolning förskola och hemmet

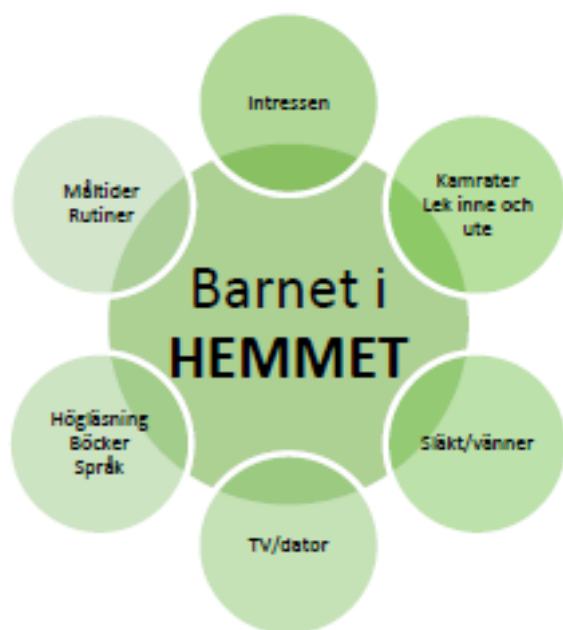
BARNETS NAMN:

Modersmål:

- Hur tänker ni om ert barns möjlighet till att bli två- eller flerspråkiga?

Beskriv förskolans register:

Berätta om barnet:

Kartläggning

Dagens datum:

Fortsättning från föregående sida:

Inskolning förskola och hemmet

Barnets namn:	Personnr:	Född i:
Modersmål:		
Tid i Sverige:	Började på förskolan:	
Har familjen bott i något mer land, utöver hemland, innan de kom till Sverige?		
Vid vilken ålder började barnet tala: - modersmål: - svenska:		
Vårdnadshavarens namn 1: Vårdnadshavarens namn 2:		
Vårdnadshavarens (1) ursprungsland: Vårdnadshavarens (2) ursprungsland:		
Språk som talas i familjen:		
Vilket/vilka språk läser och skriver man i familjen? Finns det någon i familjens närhet som kan översätta från svenska åt familjen?		
Syskons namn:	Ålder på syskonen:	

Fortsättning från föregående sida:

Inskolning förskola och hemmet

Kartläggning

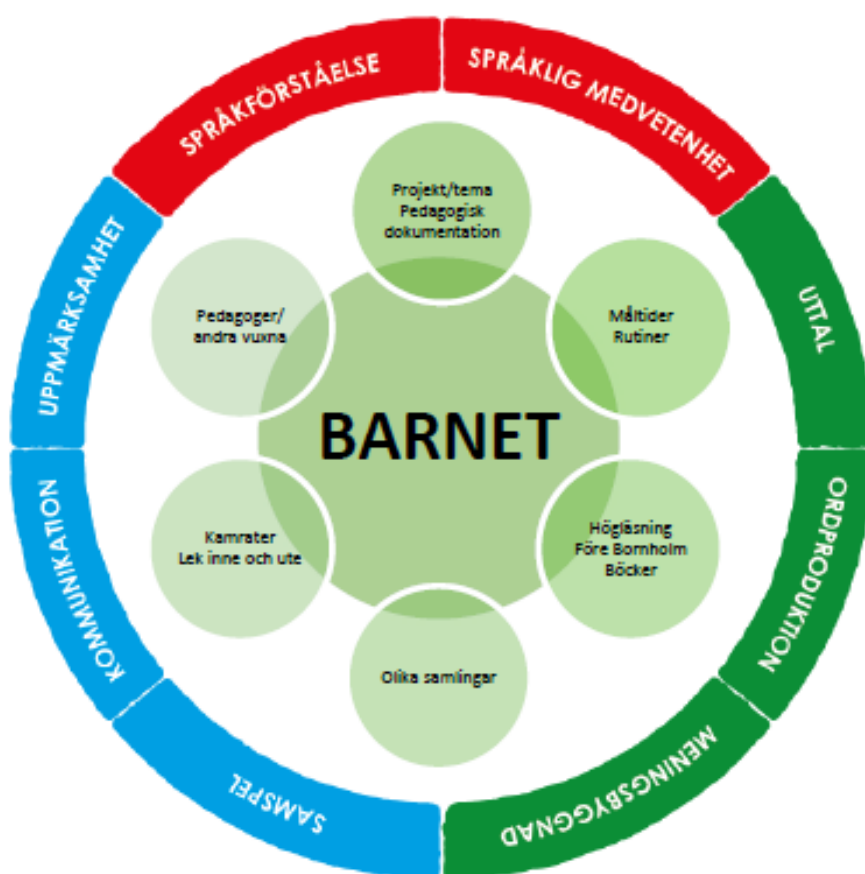
Språkdomän:

Uppföljning - arbetslaget

BARNETS NAMN:

Modersmål:

- Diskussionsunderlag för barns språkutveckling utifrån förskolans register.
- Planera verksamhets innehåll utifrån TRAS och låna gärna språkotekets och bibliotekets material.

Dagens datum:

Fortsättning från föregående sida:

Uppföljning - arbetslaget

Kartläggning

Språkdomän:

Dialog förskola och hemmet

BARNETS NAMN:

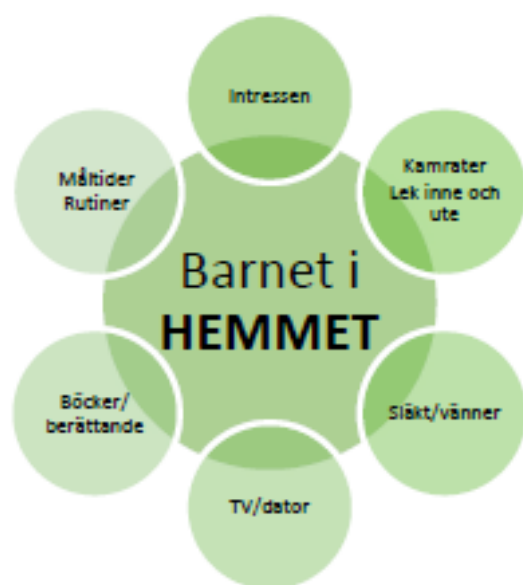
Modersmål:

Till vårdnadshavare:

- Hur tänker ni om ert barns möjlighet till att bli två- eller flerspråkiga?

Till pedagog:

- Berätta om vikten av modersmålets betydelse för barnets språkutveckling på både svenska och modersmål. Se handlingsplanen.

Fortsättning från föregående sida:

Dialog förskola och hemmet

Kartläggning

Upprättad februari 2016, lärandeförvaltningen, Lärkontoret